Engin Erkiner: “Ulusal devletin sonu geldi” belirlemesini yaklaşık çeyrek yüzyıldır duyuyoruz. Küreselleşme adı da verilen kapitalizmin son aşamasının ulusal devletleri ortadan kaldırma yönünde ilerlediği sık sık söylendi. Gerçekte ise başka bir gelişme oldu.

1980’li yılların ortalarından başlayarak yaşanılan SSCB’nin ve Doğu Avrupa’daki sosyalist ülkelerin dağılma sürecinde kısa sürede 17 yeni devlet ortaya çıktı. 2006’da bunlara Montenegro da eklendi. Bu sayıya son olarak Kosovo’yu da eklersek sayı 19’a ulaşır.

Yaşanılan ulusal devletlerin ortadan kalkması değil, yenilerinin kurularak sayılarının artmasıdır. “Birden fazla etnik kimliği bünyesinde barındıran devletler parçalandılar” türü bir saptama da doğru olmaz. Yeni kurulan ulusal devletler de birden fazla etnik kimliği barındırıyorlar. Örneğin SSCB’nin dağılması sonucu ortaya çıkan ülkelerde genellikle Ruslar da yaşıyorlar.

Yeni ülkelerin büyük bölümü, son örnek Kosovo örneğinde olduğu gibi oldukça homojen bir etnik nüfusa sahip değildir.

Devletlerin parçalanmalarının nedenleri değişiktir ve her somut örnekte ayrıca incelenmeleri gerekir. Bu konuda genelleme yapmak mümkün değildir.

Kendi dilini ve alfabesini kullanamayan bir etnik kimlik, hem bunu yapabilmek ve hem de ülkesindeki zenginliklere sahip çıkabilmek için ayrılma yolunu seçebilir.

Azerbaycan bu konuda tipik örneklerden bir tanesidir. Önce Arap, devrimden sonra Latin ve daha sonra da Kiril alfabesine sahip olan ülkede anadil Rusça idi. Anadilin Azeri Türkçesi olması 1990 sonrasındadır.

Sadece ideolojiyle yeni bir devlet ve yeni bir halk yaratılamıyor.

SSCB'de 74 yılda etnik kimliklerin yerini alacak "Sovyet insanı" yaratılamadı. Bu insan ortaya çıkmayınca bunun devleti de oluşamadı. SSCB, Sovyet insanından çok Rus etnik kimliğinin ya da Ruslaşmış olanların devletiydi.

Daha küçük bir örnek olarak Demokratik Almanya Cumhuriyeti verilebilir. Bu ülkede yaşanılan 44 yıllık sosyalizm, ikinci bir Alman halkını ortaya çıkarmakta başarılı olamadı.

Devletlerin parçalanmaları, söz konusu devletlerin farklı etnik kimlikleri bir arada tutma kapasitesini kaybetmelerinin sonucudur. Bu sonucun nedenleri değişiktir.

Avrupa Birliği ülkelerinde kendisini gösteren ve "büyük devletten" koparak kendi devletini kurmak isteyen hareketlerde; etnik kimliğin reddedilmesi, dilinin ve kültürünün yasaklanması ya da önemli oranda kısıtlanması, yerel yönetim organlarına sahip olunmaması söz konusu değildir.

Söz konusu unsurlar haklı ayrılık gerekçeleri olabilirler, ama bunlara sahip olunması da ayrılık gerekçesinin tümüyle ortadan kalktığı anlamına gelmez.

Ülkenin bir bölümünde yaşayanlar diğer kesimlere göre daha büyük zenginliğe sahiptir ve ayrılmak isteyebilirler. İtalya'nın kuzeyinde görülen bu durumu Almanya'da göremezsiniz. En zengin eyalette yaşayan ve değişik bir Alman olan Bayernliler arasından Almanya'dan ayrılma talebi duyulmuyor.

Bunun nedeni, kabaca, ortak tarihsel kimliğin güçlü olmasıyla açıklanabilir.

Ortak tarihsel kimlik yeterince güçlü olmadığında, etnik kimlikler her türlü hakka sahip olsalar bile, bir arada yaşamaları sorunlu olabiliyor. Ortak devletin onları bir arada tutma kapasitesi zayıflayınca, ayrı devletler ortaya çıkıyor.

Sonuç olarak, buraya kadar anlatılanlardan hareketle, “ulus devletin sonu” ya da “Avrupa’da ulus devlet çöküyor” gibi saptamaların fazlasıyla erken olduğu belirtilmelidir.

Ulus devletlerin değişiminden söz etmek daha doğrudur.

FIRAT’IN BATISI VE DOĞUSU

Buradan İnegöl ve Dörtyol’da yaşanılan, daha önce Fırat’ın batısındaki başka beldelerde görülen olaylara geçersek, kısaca şöyle bir saptama yapabiliriz:

Bu tür olaylar Türkler ve Kürtler arasındaki ortak tarihsel geçmişi tahrip etmektedir. Kosovo örneği bu yönden önemlidir. Birkaç yıl Sırplarla savaşan ve onlar tarafından sürülmek ve ayrı bir halk olarak yok edilmek tehlikesiyle karşı karşıya kalan Kosova Arnavutlarının, özerkliğin her türlü hakkına sahip oldukları zaman bile, Sırplarla bir arada yaşamaları zordur.

Ülkenin birliğini ve bütünlüğünü koruduğunu zannedenlerin bunu bir an önce anlamasında sayısız yarar vardır.

Aksi durumda, uzak olmayan günün birinde, “her çeşit hakkınız var, o zaman derdiniz nedir?” sorusunun anlamı kalmayacaktır.